

РОЛЬ РОБОТОДАВЦІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ

У статті подано аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду підвищення якості вищої освіти шляхом взаємодії ВНЗ з роботодавцями.

Ключові слова: *якість освітніх послуг, ВНЗ, роботодавці.*

Досвід високорозвинутих країн світу свідчить, що одним із визначальних факторів їх соціального та економічного розвитку є якість освіти. Забезпечення якості освіти в контексті Болонської конвенції – це не лише надання сукупності знань та вмінь, що ними має володіти особа, яка навчалася за певною освітньо-професійною програмою, а й розробка критеріїв, форм та методів оцінювання якості таких знань [4]. Загальновідомо, що у 2000 р. в Європі було створено Європейську мережу із забезпечення якості вищої освіти (ENQA), метою якої є розроблення стандартів якості освіти та контроль за їх дотриманням.

У травні 2005 р. Україна приєдналась до Болонського процесу, який визначає якість освіти як основу створення європейського освітнього простору. У зв'язку із цим підвищення якості надання освітніх послуг до рівня провідних світових університетів є першочерговим завданням для кожного українського ВНЗ.

Важливе значення у світовій практиці управління якістю вищої освіти має задоволення економічних інтересів численних споживачів, зацікавлених у розвитку вищої освіти та контролі її якості: роботодавців, студентів, органів влади тощо. Залучення споживачів до розроблення й запровадження процедур забезпечення якості важливе не тільки з погляду відповідальності перед суспільством та урядовими установами, а й для гарантії того, що освітні програми задовольняють потреби студентів і ринку праці. Особливої уваги потребує участь в оцінюванні якості освіти роботодавців, як споживачів освітніх послуг [2].

Вивченню питань забезпечення якості освіти приділяють багато уваги як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники, серед яких: В. Андрущенко, О. Андрушина, С. Бабінець, Л. Беззубко, Л. Гріневич, В. Дзоз, Г. Єльнікова, О. Жабенко, М. Згуровський, В. Куценко, М. Кушнір, В. Лукавий, О. Ляшенко, М. Мельник, В. Огнев'юк, О. Савченко, І. Селезньова, В. Щіпанов та ін. Водночас, питання впливу роботодавців на якість надання освітніх послуг ВНЗ досліджено недостатньо.

Мета статті – розкрити роль роботодавців у забезпеченні якості освітніх процесів у ВНЗ.

Важливим методом підвищення якості надання освітніх послуг ВНЗ різних країн світу стала практика залучення до цього процесу роботодавців. Так, Фінляндія, Ісландія, Іспанія, Швеція при проведенні оцінювання якості освіти включають до складу експертів представників неакадемічного середовища. Об'єднане Королівство є однією з небагатьох країн, де представники роботодавців і промислових підприємств безпосередньо включені до керівництва діяльністю агентств із забезпечення якості (Quality Assurance Agency) та до контролю за дотриманням Кодексу практики забезпечення академічної якості і стандартів у

вищій освіті (Code of Practice for the Assurance of Academic Quality and Standards in Higher Education) [1].

У США поряд з регіональними асоціаціями акредитації – органами контролю за забезпеченням якості вищої освіти – функціонує ряд неурядових агентств з координації діяльності у сфері акредитації вищої освіти, у тому числі спілки роботодавців [1].

Прикладами таких спілок роботодавців є:

- Національна акредитаційна рада архітекторів (NAAB);
- Рада з акредитації освітніх програм лікарів анестезіологів;
- Рада з акредитації суміжних програм медичної освіти (CAANEP) тощо.

Як показує світовий досвід, підготувати якісний “соціальний капітал”, яким є випускники ВНЗ, під силу лише разом партнерам, які мають спільну мету, – роботодавцям та ВНЗ. Таке партнерство є важливим для обох сторін, оскільки воно дає змогу підвищити ефективність проектів, водночас скоротивши витрату ресурсів на їх реалізацію. Партнерство в такому разі слід розглядати як добровільну згоду на співробітництво між рядом організацій, коли підприємства та фізичні особи погоджуються на співпрацю для досягнення спільної мети або виконання окремого завдання й готові розділити ризики, ресурси та прибуток [2; 5].

У зв’язку із цим для досягнення спільної мети – підготовки висококваліфікованих фахівців, які будуть конкурентоспроможними на національному, європейському та світовому ринках праці конче необхідно модернізувати як саму вищу освіту, так і її відносини з роботодавцями. Серед нагальних завдань системи вищої освіти України є [2; 4]:

- модернізація системи та структури кваліфікацій згідно з вимогами ринку праці;
- удосконалення змісту вищої освіти та організації навчального процесу згідно з вимогами роботодавців;
- міжнародне визнання документів про вищу освіту для покращення рівня працевлаштування фахівців тощо.

Роботодавці також повинні йти назустріч вищій освіті, адже вони прагнуть отримати кваліфікованих молодих фахівців і шукають нові можливості для їх підготовки. Для досягнення цієї мети роботодавці разом з ВНЗ створюють партнерські відносини, виграшні для обох сторін. Університети забезпечують себе доходами й новими ідеями зі сфери виробництва, що допомагає їм проводити наукові дослідження при підготовці студентів [2; 3].

Виробництво може надати ВНЗ зворотний зв’язок щодо готовності випускників до успішної професійної діяльності, зорієнтувати систему підготовки майбутніх фахівців на формування актуальних для сучасного ринку праці професійних компетенцій. Крім цього, налагоджена система роботи ВНЗ з потенційними роботодавцями підвищує привабливість університету в очах студентів та абітурієнтів. Підприємства, у свою чергу, можуть розвинути систему адресної підготовки майбутніх працівників, котрі закриватимуть наявні в них вакансії та матимуть достатньо практичних навичок для успішної роботи. Також вони можуть безпосередньо брати участь у підготовці кадрів, направляючи своїх топ-менеджерів для викладання у ВНЗ практично орієнтованих дисциплін [2; 5].

В Україні нині гострою проблемою є працевлаштування випускників з бакалаврськими кваліфікаціями, місце для яких на ринку праці практично не визначено ані законодавчо, ані роботодавцями. Дещо краще налагоджено процес працевлаштування магістрів. Однією з причин цього є те, що порівняно з бака-

лавром студенти та їх батьки вважають за краще бачити в магістерському ступені фактор, що гарантує успіх і кар'єрне просування, а професорсько-викладацький склад пов'язує з ним більш престижні академічні ролі; роботодавці роблять свій вибір на користь магістрів як більш кваліфікованих, компетентних і готових працювати в компаніях, зайнятих у високотехнологічних сферах.

Якщо говорити про більшість ВНЗ України, то при встановленні контактів між роботодавцями та представниками університетів часто виникають труднощі: підприємства не завжди погоджуються надавати можливості для стажування викладачів і практики студентів, оскільки вважають свою діяльність комерційною таємницею. Дуже важливо, щоб при встановленні контактів ВНЗ міг бути цікавим представникам виробництва. Це можна здійснити, впроваджуючи наукові розробки, проекти й дослідження, котрі будуть корисні підприємствам [3; 5].

У США бізнес є реальним замовником освітніх і наукових послуг. Оплата за ці послуги забезпечує розвиток навчальних закладів і надає практичний матеріал для навчання. Виробництво фінансує 60% науки у ВНЗ. Для підтримки компаній, що активно співпрацюють з навчальними закладами, створено систему пільг і додаткових прав (безкоштовне використання державних наукових лабораторій, пільги на купівлю сировини, матеріалів, податкові пільги) [1].

Роботодавці зацікавлені у кваліфікованих кадрах і готові інтегруватися в систему освіти різноманітними шляхами, зокрема, шляхом присутності в наглядових радах університетів, у формуванні навчальних програм, участі у розробці професійних стандартів, організації виробничої практики та підтримці професійної освіти. Важливим їх завданням є потреба пояснити, які саме знання потрібні на практиці, на робочому місці. Існує цілий ряд форм співпраці між ВНЗ і роботодавцями, основні з яких подано на рис. 1.

Рис. 1. Форми співпраці між ВНЗ і роботодавцями

Реалізація вищезазначених форм співпраці в системі вищої освіти України сприятиме досягненню основної мети – підготовки висококваліфікованих фахівців, які будуть конкурентоспроможними на національному, європейському та світовому ринках праці.

Підвищення якості вищої аграрної освіти неможливе також без підвищення якості й конкурентоспроможності випускників шляхом упровадження новітніх педагогічних та інформаційних технологій у навчальний процес ВНЗ (рис. 2).

Ошибка!

Рис. 2. Шляхи підвищення якості аграрної освіти

Ще однією важливою вимогою до сучасних фахівців-аграріїв є висока комунікативність, що полягає у володінні іноземними мовами, які необхідні для освоєння сучасних технологій [3].

Надзвичайно важливим питанням для ВНЗ, що проводять підготовку фахівців для аграрного сектору економіки, особливо для університетів дослідницького типу, що здійснюють підготовку та підвищення кваліфікації фахівців аграрної сфери, є невідмінне вдосконалення відповідних програм підготовки фахівців. Вплив географічних, екологічних, економічних, політичних чинників надає відповідного спрямування магістерським та бакалаврським програмам підготовки фахівців. Вони повинні бути унікальними й задовольняти потреби економіки країни. Водночас основні стратегічні засади наповнення таких програм мають бути спільними для досягнення принципу мобільності як одного з основних принципів Болонського процесу [2; 3].

З метою підвищення якості підготовки фахівців ОКР “магістр” проведено експеримент, який включав оцінювання залучення роботодавців до контролю якості навчального процесу:

- рецензуванням магістерських програм;
- наданням відгуків про якість підготовки колишніх випускників – працівників роботодавця;
- участю у виборі актуальних магістерських програм та тем магістерських робіт майбутнім працівникам – студентам магістратури після підписання тристоронніх угод про співпрацю;
- наближенням навчального процесу до виробничих умов шляхом участі студентів магістратури в комплексному вирішенні питань функціонування виробничих об’єктів (комплексні тематики);
- наданням можливості проходження виробничих практик на робочих місцях тощо.

Заходи щодо підвищення якості надання освітніх послуг студентам магістратури спеціальностей галузі знань “Сільське господарство та лісництво” шля-

хом взаємодії з роботодавцями апробовано в Національному університеті біоресурсів і природокористування України (НУБіП України) у 2008–2011 рр. З метою підвищення якості підготовки магістерських робіт здійснено:

- залучення роботодавців до формування магістерських програм, вибору конкретної програми підготовки та теми магістерської роботи;
- формування індивідуального робочого плану підготовки та написання магістерської роботи, включаючи навчальну, наукову й інноваційну складові, а також перевірку їх виконання шляхом проведення щосеместрових атестацій;
- формування комплексних тематик підготовки магістерських робіт;
- проведення попереднього захисту магістерської роботи на випусковій кафедрі;
- формування репозиторію магістерських робіт.

Ефективність роботи перевіряли шляхом аналізу результатів захисту магістерських робіт за екзаменаційними відомостями. Згідно з результатами дослідження в студентів магістратури спеціальності “Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва” ефективність захисту магістерських робіт підвищилась на 11,7% (див. табл.).

Подібна картина спостерігалась і в результатах захисту магістерських робіт інших спеціальностей підготовки галузі знань “Сільське господарство і лісництво”.

Таблиця

Результати захисту дипломних робіт ОКР “магістр” ТВПШТ

Рік	Оцінки						Середній бал
	Відмінно	%	Добре	%	Задовільно	%	
2007	7	21,2	21	63,6	5	9,09	4,06
2008	17	30	27	49	11	20	4,10
2009	21	37	24	42	12	21	4,28
2010	22	54	19	46	–	–	4,50
2011	34	60	21	37	2	3	4,60

Тобто залучення роботодавців до формування магістерських програм, вибору конкретної програми підготовки та теми магістерської роботи, контроль за її написанням шляхом проведення семестрової атестації, участь у комплексній тематичній підготовці магістерських робіт, проведення попереднього захисту магістерської роботи на випусковій кафедрі та передача електронної версії магістерської роботи до репозиторію магістерських робіт суттєво підвищили якість магістерських робіт і результати їх захисту.

Висновки. Підсумовуючи сказане, можна зазначити, що, дбаючи про високий рівень надання освітніх послуг, університети повинні забезпечити студентів не тільки знаннями, а й відповідними вміннями та компетенціями, які без допомоги роботодавців сформувати практично неможливо. У зв’язку із цим важливою умовою підготовки висококваліфікованих фахівців є активна співпраця трьох зацікавлених сторін навчального процесу: ВНЗ, студента та роботодавця. Якраз роботодавці можуть допомогти університетам адаптуватися до вимог ринку праці, відповідні кроки мають також зробити ВНЗ і держава.

Список використаної літератури

1. Андрюшина О. Теоретико-методологічні засади використання індикаторів моніторингу якості освіти в США / О. Андрюшина // Вища школа. – № 8. – 2012. – С. 104–113.

2. Лисенко В.П. Вплив вимог ринку праці на якість підготовки фахівців у сфері вищої аграрної освіти : матер. Всеукраїнської науково-методичної конф. ХНАУ ім. Докучаєва, Харківський науковий центр дидактики менеджмент-освіти / В.П. Лисенко, Л.В. Кліх. – Х., 2012. – С. 53–55.

3. Лисенко В. З досвіду підготовки магістрів для аграрного сектору економіки / В. Лисенко, Л. Кліх // Вища школа. – 2011. – №. 5–6. – С. 7–11.

4. Ляшенко О.І. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти / О.І. Ляшенко // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1 (46). – С. 5–12.

5. Кліх Л.В. Стратегічне партнерство між ВНЗ та роботодавцями як умова підвищення конкурентоздатності професійної освіти [Електронний ресурс] / Л.В. Кліх, В.К. Сидоренко // Теорія і методика професійної освіти. – 2012. – Вип. 3. – Режим доступу: http://www.tmpre.gb7.ru/mag_3_2012.htm.

Стаття надійшла до редакції 13.08.2012.

Сидоренко В.К., Кліх Л.В. Роль работодателей в обеспечении качества образовательных процессов

В статье проведен анализ отечественного и зарубежного опыта повышения качества высшего образования путем взаимодействия вузов и работодателей.

Ключевые слова: *качество образовательных услуг, вуз, работодатели.*

Sidorenko V., Klikh L. The role of employers in providing the quality of educational processes

The article analyzes the national and foreign experience of heightening the quality of higher education at the university by working with employers

Key words: *quality of educational services, university, employers.*